

Article Type: Research Article

GEOGRAPHY EDUCATION IN SOCIAL STUDIES COURSES: EVALUATION OF TEACHER VIEWS¹**Yasin TAÇYILDIZ***Teacher, Ministry of National Education, Turkey, ysntacyildiz@hotmail.com
ORCID: 0000-0002-5407-5978***Taner ÇİFÇİ***Assoc. Prof.Dr., Sivas Cumhuriyet University, Turkey, tcifci@cumhuriyet.edu.tr
ORCID: 0000-0002-2057-7136**Received: 03.08.2020**Accepted: 26.11.2020**Published: 15.12.2020***ABSTRACT**

This current study aims to examine the views of geography teachers on geography education such as how topics in geography are taught, their perceptions about geography education, and how to achieve better geography education. The study group of the research consists of 50 geography teachers working in public schools in Sivas, Erzurum, Kayseri, Yozgat, and Ordu Provinces in the academic year 2019-2020. This research is a qualitative study and phenomenology, one of the qualitative research designs, was used in the data collection and analysis process. A semi-structured interview form was used to collect data. The findings of the study disclosed that teachers' views on the definition of geography mostly focused on physical environment and human interaction, and in addition, it was determined that teachers defined geography in physical dimension. Moreover, it was revealed that the topics, acquisition, and lesson time allocated for geography instruction were insufficient. As a result of the research, it has been concluded that social studies teachers have the transfer of physical environment and human interaction regarding the definition of geography, geography is important in social studies education, the topics, acquisition, and lesson time allocated for geography instruction is insufficient, activity-based teaching is preferred for studying geography topics, geography achievements of social studies teachers in the social studies course are appropriate and clear. In addition, it has been concluded that they mostly preferred the constructivist approach, learning through presentation as a strategy, and instruction method, and mostly used the multiple-choice test in the assessment process.

Keywords: Social studies, geography teaching, teacher views.

¹ This study has been produced from the master's thesis prepared by the first author under the supervision of the second author.

INTRODUCTION

Social studies is a multidisciplinary and interdisciplinary field (İskender & Altunayşam, 2006: 143). Social studies are defined in different ways. According to Aykaç (2007), social studies course is one of the effective lessons for students to learn about the problems of the society they live in and to understand their interpersonal relationships as an effective, responsible and good individual, and to comprehend universal and national characteristics. Social studies hold a great importance for learners to realize themselves since social studies include subjects of civic knowledge such as history, sociology, psychology, geography, philosophy, law, political science, anthropology, economics, and social sciences, as well as the integration of learning areas under a theme or a unit (Avşar, 2010: 3). Geography, which is a topic dealt within the social studies course context, is a science that draws conclusions by examining characteristics of societies, human, environment and nature interactions, and economic and human activities brought about by these interactions in a cause-effect relationship (Özünel, 2015: 37). In this sense, integrating geography, which deals with, as aforementioned, human, environment and nature interactions in all aspects, into educational contexts holds a great importance. Geography is the science that examines the human-space relationship by establishing relationships within the framework of the causality principle of human and natural events and distribution (Doğanay, 1989: 8; Ünlü, 2014: 1; Yeke, 2013: 2) since through geography education, students begin to understand different places, economies, physical characteristics, citizens, cultures, and relationships and connections between individuals (Kızılçaoğlu, 2006: 82). Learning geography and understanding it are very important for individuals and countries. Therefore, geography should be well introduced from a young age, with great care and attention. The main purpose of geography education is to introduce our country and the world to students and to increase awareness of responsibility for national development. On the other hand, geography in primary education is to present information and facts about the world, to direct students' behavior and attitudes towards society and to give them mental skills. Various materials are needed in the process of gaining these skills. From this aspect, geography is an applied science that needs a laboratory equipped with a very rich and diverse technic and map rooms (Ünlü, 2001: 32).

Geography, one of the basic disciplines within the scope of the social studies course, is the center of the interdisciplinary transition filled with many different terms and concepts (Beldağ & Geçit, 2014: 354). Geography in social studies has an important place in social studies course in terms of the subjects it has. When the aims of geography education in social studies programs are examined, they are included to develop the skills of knowing and understanding the environment, homeland and the world; accordingly, to introduce their environment and homeland, to gain the necessary map and graphical information and to benefit from them, to investigate and examine the interaction of people with each other and their geographical environment, people's lifestyles and ways of living, to provide general information about Turkey's relations with near and distant countries and nations of the world, to teach how to investigate the causes of geography events and to find out the connections and relationships between these events. All these purposes are taught in social studies course through geography discipline (İbret, Karatekin & Avcı 2015: 9; Ünlü, 2001: 39).

Examining the related literature, it can be seen that social studies teachers have formed study groups of studies (Bebe & Ünlü, 2012; Kahrıman, 2008), furthermore, studies have focused on teachers' opinions on geography contents in units of the sixth grade social studies curriculum (Kot, 2015), evaluation of geography education (Aksu, 2015), teacher opinions on geography contents in units of the fifth grade social studies curriculum (Sever & Koçoğlu, 2013), teachers' views on topics in geography in social studies textbooks (Öner & Memişoğlu, 2018), examination of teachers' views in local geography education (Memişoğlu & Köylü, 2015), teachers' views on problems and solutions (Akmehmetoğlu, 2014), problems faced in social studies education (Topçu, 2013), self-efficacy of social studies teachers in teaching geography subjects (Sözcü, Oğuz & Aydınözü, 2016) and evaluating the methods used in the achievement of objectives with regards to geography education. It can be interpreted as a general conclusion that studies have mostly focused on a single grade level. This situation does not make it possible to evaluate geography teaching by considering the integrity among all grade levels. Therefore, in order to fill the gap in the field, this study includes all grade levels in which social studies course is taught in secondary school. In addition, it was aimed to examine and explain the issues to be considered in the teaching of geography subjects within the scope of social studies course, as well as to determine the characteristics of ideal geography teaching at the secondary school level and to make evaluations by taking the opinions of teachers who teach social studies lessons. In addition, it is aimed to determine the methods, techniques and suggestions for the practices and for the problems that arise in the teaching of geography subjects in line with the teachers' opinions. At the same time, it is aimed to reveal how geography education in social studies course is evaluated by teachers. In line with this purpose, answers are sought for the following questions.

- How do social studies teachers define geography?
- According to the teachers, how important is geography among different branches of science within the social studies course?
- According to the teachers, are the subjects related to geography sufficient in the social studies course?
- Are there any difficulties experienced by social studies teachers in teaching subjects related to geography?
- What are teachers' views on subjects that students have difficulty in learning in geography education?
- What are teachers' views on subjects that students learn easily in geography education?
- What are suggestions of social studies teachers for the better processing of geography education in social studies courses?

METHOD

In this study, phenomenology design, one of the qualitative research methods, was used. Phenomenology is an explanatory study of how individuals experience a phenomenon. Phenomenological studies focus on the phenomena that we are aware of but do not have an in-depth and detailed understanding (Büyükoztürk et al., 2008: 19). The purpose of studies using the phenomenology method is to describe the different ways people experience a particular phenomenon or a particular aspect of reality. Sampling selection methods are very limited in phenomenological studies. All participants must have experience in the phenomenology under investigation (Creswell, 2016: 155). Furthermore, a common belief in phenomenological studies is that different people in

different settings have similar characteristics and / or experiences with a phenomenon, that will reveal similar patterns for a phenomenon. Phenomenological design is proposed as a powerful design option to reveal partnerships or patterns between different individuals who share the same attributes of the phenomenon (Patton, 2002). In this context, the teachers participating in this study share some basic characteristics. The common grounds are that they are from public schools affiliated to the Ministry of National Education, they have at least a bachelor's degree, and their places of duty have similar characteristics. A report was received from the Social and Humanities Ethics Committee of Sivas Cumhuriyet University on the basis of scientific ethical rules (dated 21.05.2020 and numbered 60263016-050.06.04-E.40324).

Study Group

The study group consisted of 50 social studies teachers working in public schools affiliated to the Ministry of National Education at secondary school level in Sivas, Erzurum, Yozgat, Ordu and Kayseri provinces in the 2019-2020 academic year. In qualitative research, the results obtained while forming a study group do not have a generalization concern to the universe. For this reason, criterion sampling and convenience sampling were used in the study group. The criterion sampling is the study of all cases that meet a predetermined set of criteria (Baltacı, 2018). The criteria in the research can be determined by the researcher or the list of criteria prepared beforehand can be used (Marshall & Rossman, 2014). As the criteria in the study: working in public schools affiliated to the Ministry of National Education, having at least a bachelor's degree and having an experience in geography teaching were determined. Convenience sampling is defined as choosing the easiest elements that the researcher can access to determine the participants, which are very convenient in terms of time, labor and cost (Baltacı, 2018). Physical proximity and time factors were considered in the study. The demographic information for teachers in the study group is given in the table below.

Table 1. Demographic Characteristics of the Teachers

Provinces	f	%
Sivas	25	50
Erzurum	10	20
Yozgat	5	10
Ordu	5	10
Kayseri	5	10
Gender		
Male	32	64
Female	18	36
Levels of Education		
Bachelor's Degree	46	92
Master's Degree	4	8
Graduated Faculty		
Faculty of Education	48	96
Faculty of Arts and Sciences	2	4
Teachers' Service Times		
1-4	15	30
5-8	13	26
9-14	13	26
15-23	9	18

Data Collection Tools

During the data collection process, a semi-structured interview form developed by the researchers was used. The main method used in phenomenological research is interview. Interview is defined as a method in which the researcher collects information by asking participants questions in a range starting from closed-ended up to open-ended ones (Buran, 2015: 45). The important thing is to define the meaning of the phenomenon for a limited number of individuals who have experience with the phenomenon (Creswell, 2016: 162). Semi-structured interviews are the most widely used interview format for qualitative research. Usually, it is administered once per person or group and takes between 30 minutes to several hours to complete (Bloom & Crabtree, 2006: 315).

Fieldwork was conducted for interview questions; related literature was scanned, and a conceptual framework was formed. The interview form, which was 15 questions before the pilot phase, was reduced to 10 questions by consulting expert opinions as some questions were not open-ended and did not serve the purpose, and it was rendered by piloting with 15 teachers. Expert opinions consisted of three academicians, who were experts in the field, and a social studies teacher with a degree of Master of Science. The interviews were held face to face and recorded with a tape recorder. Then, the audio recordings were converted into written documents and submitted to the approval of the teachers.

Data Analysis

Content and descriptive analysis methods were used in the analysis of the data obtained as a result of interviews with teachers. In the descriptive analysis, direct quotations were added to the study to clarify the analysis. Codings of teachers were formed as (T.1, T.2, ..., T.50). In the content analysis, the data were classified and quantified by comparison and given in the findings section. The data transferred to written documents after the interviews were independently coded by two researchers and a field expert. As a result of the coding, it was suggested to combine the category of "human interaction" with the category of "physical environment" and also to transform the category of "map knowledge and scale" into separate categories. To increase the reliability, both researchers used the formula of reliability = consensus / consensus + disagreement x100 (Miles & Huberman, 1994, as cited by Dikmenli and Çifçi, 2016: 918). The compatibility between two encoders was calculated to be 87%. Reliability was ensured in data analysis because the percentage of compatibility was 70% or higher.

FINDINGS (RESULTS)

Findings and comments on questions of the research are included in this section. Table 2 includes the findings of how social studies teachers define geography.

Table 2. Teachers' views on what geography means

Opinions	f	%
As human interaction and physical environment	23	46
As the expression of physical geography	7	14
As the expression of economic and human geography	4	8
As the expression of the regional geography	5	10
Other	11	22
Total	50	100

Examining Table 2, it was observed that 46% (23) of the teachers were of the opinion that geography is a course which deals with human interaction and physical environment. However, it was observed that 22% (11) of the participants gave other answers. Some teachers' views on the definition of geography are as follows.

As human interaction and physical environment, one of the teachers stated that *"In short, we can define the environment we live in as a science that we need to learn in order to adapt to life conditions and define the environment we live in."* (T.11.).

Following phrases include other answers.

"Geography is destiny. He who knows geography draws his destiny." (T.1.).

"It is a field of science that studies the earth."(T.26.).

"Geography is destiny"(T.22.).

"It is the way to make sense of the world"(Ö.33.).

When the teachers' definitions of geography were examined, different interpretations emerged. In general, it was observed that their views on the definition of geography concentrated more on the physical environment and human interaction. Furthermore, it was found that teachers defined geography in physical dimension and the reason for these views of teachers may be due to the general perception of geography. Table 3 includes the findings of teachers' views on how important geography is in the Social Studies course

Table 3. Teachers' Views on the Importance of Geography in the Social Studies Course

Importance	f	%
Those who state that geography is important	19	38
Those who state that it is equally important to history	7	14
Those who state that it is less important than history	7	14
Those who state that it is equally important to other fields of science	6	12
More important than other sciences	4	8
Those who state that it is unimportant	1	2
Other	4	8
No response	2	4
Total	50	100

Table 3 indicated that 38% (19) of the participants found geography was important while 2% (1) of them found that it was unimportant. Teachers' views on the importance of geography in the social studies course are as follows

Following phrases are the statements of those stated that geography was important. "Geography determines the sociological and economic characteristics, and our history has been shaped by geography from time to time, so it is of great importance compared to others." (T.23.).

"Geography is important because it is the science that determines locations, directions, surface characteristics of a region and life." (T.4.).

According to teachers' opinions, it can be said that the importance of geography is different for everyone. While geography education was perceived as the most important component for the majority of teachers, it can be said that the number of teachers who were of the opinion that it was equally important with history education and the number of teachers who stated that it is less important than history education were equal. This shows us that 50% of teachers consider geography education important. According to the results, it was observed that there was only one teacher who thought that geography was unimportant compared to other fields of science in the social studies course. Generally, geography was perceived as important by teachers participating. Table 4 includes findings regarding the sufficiency level of the subjects related to geography education in Social Studies course according to the teachers.

Table 4. Sufficiency Level of Geography Education in Social Studies Course

Sufficiency	f	%
Matching the lesson time with subjects and goals is insufficient	28	56
Lesson time is insufficient	14	28
Sufficient enough	6	12
Subjects taught under geography are insufficient	2	4
Total	50	100

According to Table 4, 56% (28) of teachers were of the opinion that subjects, objectives and lesson time were insufficient, 28% (14) of them felt that lesson time for social studies course was insufficient, 12% (6) of participants felt that they were sufficient enough, and 4% (2) of them were of the opinion that subjects taught under geography were insufficient. Some of the teachers' views on the sufficiency level of geography teaching are as follows:

Followings are statements of teachers regarding lesson time.

"Lesson time may be sufficient if lessons are conducted using direct instruction, however, I conduct my lessons using games etc., therefore, I try to find time for geography by shortening the lesson time from other objectives" (T.25.).

"Lesson time is insufficient in terms of achieving objectives at an adequate level" (T.29.).

When the teachers views on the sufficiency level of geography education in social studies course were examined, it was observed that most of teachers found lesson time, objectives, and subjects were insufficient. Social studies teachers especially stated that the lesson time was insufficient. Therefore, it is considered that Social studies course should be reviewed again. Table 5 includes the findings obtained from the views of teachers on the teaching of subjects related to geography:

Table 5. Expressions Regarding Teaching Subjects Related to Geography

Encountered Difficulties	f	%
Those who have experienced any difficulty	33	66
Those who have not experienced any difficulty	12	24
Others	5	10
Total	50	100

According to Table 5, 66% (33) of teachers stated that they had difficulties, 24% (12) of participants stated that they did not experience any difficulty, while 10% (5) of them said they had experienced other difficulties. According to these findings, it was determined that teachers experienced difficulties in teaching geography subjects. Findings indicated that these difficulties might have been caused because geography subjects remain abstract regarding the student level. Some teachers' views on the teaching of subjects related to geography are as follows.

Statements of those who said they experienced difficulties are given below.
"I have experienced difficulties in abstract issues, I try to cope with them using plenty of examples and concretization" (T.1.).

"Abstract concepts cause difficulties in teaching" (T.34.).

Considering whether social studies teachers experienced difficulties in teaching geography subjects, it was observed that the rate of teachers who say they experienced difficulties was high. Social studies teachers who stated that they experienced difficulties stated that they had difficulties because the subjects remained abstract and students had difficulties in understanding these subjects. In order to eliminate the difficulties, social studies teachers stated that subjects should be made more concrete and suitable for real life, and they should be explained more clearly and reinforced with many repetitions, questions and answers. Table 6 includes the findings of the teachers' views on the subjects that students learn easily in geography education.

Table 6. Easily Learned Subjects in Geography Education

	f	%
Human geography	19	28.78
Climate	16	24.24
Landforms	12	18.21
Plant cover	5	7.57
Economic geography	5	7.57
Basic Concepts	4	6.06
Physical geography	4	6.06
Shape of the earth	1	1.51
Total	66	100

According to Table 6, which evaluated easy-to-learn subjects in geography education, while 28.78% (19) of the teachers found human geography as the easiest subject to learn, 1.51% (1) of them found the shape of the Earth as the easiest subject to learn. According to these findings, it was concluded by teachers that the verbal-weighted

concrete subjects were more easy-to-learn in geography education. Human geography attracted the most opinions, which is what students usually see and hear in their daily lives. Physical geography and the shape of the Earth were the least common subjects. Some teachers' views on easily learned subjects in geography education are as follows.

Below are teachers' statements regarding easy-to-learn subjects.

"Geographical regions, population, landforms" (T.33.).

"Concrete issues that students feel close to" (T.5.).

"Agriculture, animal husbandry, migration, population" (T.40.).

According to these findings, teachers have claimed that the verbal-weighted concrete subjects are more easily learned by students in geography education. It is thought that human geography and climate are directly related to human beings and their concrete examples are seen in daily life. Table 7 includes the findings of teachers' views on the subjects that students have difficulty in learning in geography education.

Table 7. Teachers Views on Difficult to Learn Subjects in Geography Education

	f	%
Mathematical location	20	22.77
Map Infomation	13	14.77
Scale	12	13.63
Geographic location	12	13.63
The shape and movements of the earth	7	7.95
Population	4	6.54
Local time	5	5.68
Economic geography	5	5.68
Physical geography	5	5.68
Human geography	2	2,27
Climate	1	1.13
No response	2	2,27
Total	88	100

According to Table 7, 22% (20) of teachers found mathematical location as the most difficult subject to learn while 1.13% (1) of them found climate as the hardest subject to learn. Some teachers' views on the subjects that students have difficulty in learning in geography education are as follows:

"The shape of the earth, climate, landforms, altitude, population density" (T.22.).

"Maps, scales, parallel and meridians" (T.40.).

"The shape of the earth, latitude-longitude subjects" (T.26.).

When responses of teachers who participated in interviews were examined, it can be stated that it is more difficult for the students to learn numerically weighted subjects that require a certain level of processing, as well as abstract subjects, especially in geography. In addition, another reason for these thoughts is that they require mathematical skills. Furthermore, the fact that the shape of the world is not directly experienced in concrete life can be expressed as another reason. Table 8 includes the findings of the teachers' suggestions in order to make the process of geography education more effective.

Table 8. Teachers' Views on the Better Processing of the Geography Education Process

Suggested Changes	f	%
Increasing weekly course hours	19	27.1
Materials should be used or increased	10	14.2
Abstract issues should be embodied	9	12.8
Geography should be presented as a separate course	9	12.8
Subject or objectives should be appropriate to students' level	7	10.0
Students should have trips and observations	6	8.5
The scope of subjects should be increased	5	7.1
Social studies class should be established	1	1.4
No response	4	5.7
Total	70	100

According to Table 8, 27.1% (19) of teachers were of the opinion that weekly course hours should be increased, 14.2% (10) of teachers thought that materials should be used or increased. In addition, 5.7% (4) of participants gave no response. Some of teachers' views on the better processing of the geography education are as follows:

Below are statements of teachers regarding increasing weekly course hours:

"Class hours are insufficient:

"It would be appropriate to increase weekly course hours for social studies course" (T.26.).

"Activities should be carried out to increase weekly course hours and to make lessons concrete"(T.29.).

According to findings obtained from Table 8, it can be stated that teachers' views on increasing weekly course hours regarding the better processing of the geography education process comes to the fore. In addition, it was emphasized that subjects were abstract to the education level and that they should be concretized. According to the data obtained from interviews, teachers generally argued the appropriateness of geography teaching to students and contributions of it to their developments. On the other hand, teachers' opinions on the establishment of a new class for social studies course was less than the general opinions.

CONCLUSION, DISCUSSION and SUGGESTIONS

Regarding the definition of geography, it was concluded that most of teachers defined geography as "human interaction and expression of a physical environment". In addition, participants defined geography as a course that is the expression of physical, economic, human and regional geography.

Regarding the importance of geography in the social studies course context, most of teachers stated that geography is important. In addition, it was observed that the number of participants who said that geography was equal to and less important than history was the same. İbret, Karatekin, and Avcı (2015) stated that "after the discipline of history, they see the discipline of geography among the most influential disciplines that form social studies course" in their study with novice social studies teachers. There was only one teacher who stated that geography was not important compared to other fields of science in the social studies course. Based on these findings, it was concluded that geography teaching held an important place within the social studies course.

Regarding the question "Are subjects related to geography sufficient enough in the social studies course?" Most of teachers stated that geography subjects were insufficient in terms of lesson time, subjects and objectives. It was concluded that the number of participants who gave their opinions on the insufficient lesson time was more than the number of participants who stated that geography teaching was sufficient in terms of lesson time, subjects and objectives in social studies course. Yeke (2013) drew attention to the scarcity of geography subjects in the seventh-grade curriculum. It can be stated that teachers focused on the fact that lesson hours regarding geography teaching were insufficient. When opinions of Memişoğlu and Köylü (2015) regarding the solution of problems encountered in the social studies program were examined, it was found that the most commented situation was to increase lesson hours.

Regarding the question of "Do you have difficulties in teaching subjects related to geography?" , it was found that the majority of teachers had difficulties in teaching subjects and the number of participants who stated that they did not have any difficulties was found to be lower. Among the reasons for this, it can be seen that subjects remained abstract, they were not appropriate to students' level, and students had difficulty in accessing the material. Teachers in Arslantaş' (2006) study stated that the curriculum was detailed, it was not organized according to pedagogical principles, it showed abstraction above students' comprehension level, it was not sufficient in keeping students' interests alive and meeting their learning needs. It was also reported that there was insufficient time to teach subjects in the curriculum and they had difficulties in finding materials that could be used in teaching subjects. A similar study was conducted by Atbaşı (2007) with sixth and seventh grade social studies teachers. According to findings, they faced problems in finding materials while preparing for the lesson, found the curriculum too intense and detailed in terms of its content, and they had difficulties in attracting students' to the course due to the large number of students in classrooms, students were not at the learning level they should be, and their ability to use resources around them was not developed. In this regard, the results of these studies have shown similarities with the results of our study in terms of difficulty in obtaining the materials, the subjects not suitable for the student level and the subjects remain abstract.

It was seen that the main subjects that students learnt easily within geography education were "climate, plant cover, human geography, landforms, basic concepts, economic geography, physical geography and the shape of the earth". It was concluded that easy-to-learn subjects where the participants expressed the most opinions were climate, human geography and landforms. Subjects that students had difficulty in learning were "map knowledge, scale population, local time, geographic location, mathematical location, the shape and movements of the earth, climate, economic geography, human geography and physical geography". It was concluded that subjects that students had difficulty in learning were mathematical location, map knowledge, scale and geographic location. According to these results, it can be said that students understand concrete subjects such as human geography and economic geography more easily, while they have difficulty in understanding subjects that require mathematical processing and more abstract subjects, and they are distant to these subjects.

Insufficient concretization of abstract subjects in social studies course and geography education makes geography education difficult. Dikbaş (2002) stated that social studies course is mostly based on narration, but geography

subjects in social studies course should be more actively involved in the course, demonstration method can be used by using ready-made materials, concretizing a well-visualized abstract subject makes learning more effective and permanent. Avşar (2010), on the other hand, emphasizes that unless geography subjects can be concretized, subjects cannot be taught in a sufficient level in terms of comprehension, perception, learning and remembering, and using many visual and auditory materials in geography teaching and explaining abstract concepts by concretizing them makes learning more permanent.

In order for social studies teachers to process geography subjects better, "lesson times should be increased, materials should be used or the use of materials should be increased, abstract subjects should be concretized, geography should be presented as a separate lesson, the subject or objectives should be appropriate to students' level, students should have trips and observations, the scope of subjects should be increased, a social studies class should be established", furthermore according to 70 responses obtained from 50 teachers who participated in the study, the situation in which 19 teachers agreed the most was increasing the time allocated for the lesson. Gönenç and Açıklan (2017), Karaca (2017), and Öner and Memişoğlu (2018) identified insufficient lesson time as one of the most important problems in their studies. In terms of the importance of material use, Kan (2006), Yaşar (2004), Akengin and İbrahimoğlu (2010) stated that the use of visual materials positively affected the academic achievement of students. Studies indicated similar results with regard to the concretization of abstract subjects, as students cannot understand abstract concepts in geography and cannot visualize concepts in their minds (Akinoğlu & Bakır, 2013; Memişoğlu & Öner, 2013). With regards to teaching geography as a separate lesson, studies indicated that in order for students to see themselves as contemporary individuals, teaching history, geography and citizenship courses at the secondary school level as separate courses is a must for understanding the integrity of the subject and the subject better (Topçu, 2017; Sagay, 2007; Ünlü, 2001). This reveals that geography should be given as a separate course from social studies course. Studies revealed that the absence of social studies classes prevents the activities to be done adequately (Akmehmetoğlu, 2014; Çalışkan, 2010; Karaca, 2017). Intensity of the curriculum with regards to problems faced by students and inappropriateness of the curriculum to students' level are seen as important problems in social studies course.

Based on these results, trying to transfer subjects of geography education to students within limited lesson time makes it difficult to convey subjects that are already thought to be abstract. Results obtained from the study determined an assessment regarding subjects of geography education in the social studies course. Based on these results, the following suggestions can be made:

The information obtained in lessons gains importance and value only if they can exist in real life. Providing geographical information in a way that students can use easily can increase the interest in geography education.

Geography education becomes more interesting if it can be supported with activities, tools, and different methods and techniques.

Social studies teachers gave opinions on the abstractness of some subjects in geography education. It may be more effective for students to convey abstract subjects of geography by concretizing.

Trips to geographical areas can be organized within facilities of the school.

The shortage of time allocated for social studies course and geography education was expressed by participants. Therefore, it can be said that increasing lesson time for social studies course will be enough to eliminate concerns about time.

ETHICAL TEXT

"In this article, journal writing rules, publishing principles, research and publishing ethics rules, journal ethics rules were complied. The authors are responsible for any violations that may arise in the article."

REFERENCES

- Akengin, H., & İbrahimoglu, Z. (2010). Sosyal Bilgiler Dersinde Karikatür Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Derse İlişkin Görüşlerine Etkisi. *Ondakuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (2), 1-19.
- Akinoğlu, O., & Bakır, S. A. (2003). İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Konularını Öğrenmeleriyle İlgili Durum Analizi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (8), 83-106.
- Akmehmetoğlu, H. (2014). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksu, M. (2015). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Coğrafya İçerikli Ünitelerine İlişkin Görüşleri (Ankara İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arslantaş, S. (2006). *6. ve 7. Sınıflarda Sosyal Bilgiler Dersi Program Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi (Malatya İli Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atbaşı, C. (2007). *İlköğretim II. Kademe (6. ve 7. Sınıfta) Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretimi ve Öğretiminde Yaşanan Güçlükler (Aksaray Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Avşar, S. (2010). *İlköğretim İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Derslerinde Coğrafya Konularının Öğretiminde Materyal Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aykaç, N. (2007). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim-Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (22), 46-73.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Bebe, H. İ., & Ünlü, M. (2012). İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinin coğrafya içeriği açısından yeterliliği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 26, 260-286.
- Beldağ, A., & Geçit, Y. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin "Coğrafya" Kavramına İlişkin Algıları: Bir Olgubilim Araştırması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, (37), 99-112.

- Bloom, B. D., & Crabtree, B. F. (2006). The qualitative research interview. *Medical Education*, 40, 314-321.
<https://doi.org/10.1111/j.1365-2929.2006.02418.x>
- Buran, G. (2015). Nitel araştırmada veri toplama. Seggie, F. N. & Bayyurt, Y. (Eds), *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları (Birinci Basım ss. 43-58)*. Anı Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri (14. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çev. M. Bütün, & S. B. Demir). Siyasal Kitabevi. (Eserin orijinali 2013'de yayımlandı).
- Çalışkan, H. (2010). İlköğretim Altıncı ve Yedinci Sınıflar Sosyal Bilgiler Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 5 (377), 31-40.
- Değirmenci, Y. (2019). 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Konularının Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (4): 3286-3305.
- Dikbaş, E. (2002). *Sosyal Bilgiler Dersinde Türkiye Coğrafyasının Öğretimi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dikmenli, Y., & Çifçi, T. (2016). Lise Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Görüşleri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(3), 911-928.
<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9108>
- Doğar, Ç., & Başbüyük, A. (2005). İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Hava ve İklim Olaylarını Anlama Düzeyleri. [Electronic Version] *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 356 (20 Nisan 2007).
- Gönenç, S., & Açıkalin, M. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Bunlara Getirdikleri Çözüm Önerileri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 26-41.
- Güler, A., Halicioğlu, M. B., & Taşğın, S. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- İbret, B., Karatekin, K., & Avcı, E. (2015). Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Öğretiminde Değerler Eğitimi Açısından Önemi. *Millî Eğitim*, (207).
- İskender, P., & Altunayşam, E. (2006). İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Öğretimi Açısından Olması Gereken Donanım ve İnsan Kaynakları. *Millî Eğitim Dergisi*, 34 (170).
- Kahriman, M. (2008). *6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Coğrafya İçerikli Ünitelerine İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri (Konya İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kan, Ç. (2006). Etkili Sosyal Bilgiler Öğretimi Arayışı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14, 537-544.
- Karaca, H. (2017). *Ortaokullarda Görev Yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Çorum İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayıncılık.
- Kızılcıoğlu, A. (2006). İlköğretimin Birinci Kademesinde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (14), 81-106.

- Kot, M. (2015). *Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Öğretiminin Akademisyenler ve Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (2014). *Designing qualitative research*. New York: Sage.
- Memişoğlu, H., & Köylü, G. (2015). Sosyal Bilgiler Dersindeki Sorunlar ve Çözüm Yollarına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10 (11), 1099-1120. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8560>
- Memişoğlu, H., & Öner, G. (2013). Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenci ve Öğretmen Görüşlerine Göre Coğrafya Konularının Öğretimi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2 (3), 347-366.
- Öner, G., & Memişoğlu, H. (2018). Sosyal Bilgilerde Yerel Coğrafya Öğretimi: Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 7 (3), 193-218. <https://doi.org/10.30703/cije.383154>
- Özünel, S. (2015). *Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Konularının Kimlik İnşası ve Vatandaşlık Bilinci Kazandırmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods (3rd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Sagay, N. (2007). *İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerinde Coğrafya Konularının Öğretimi: Problemler-Öneriler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sözcü, U. Oğuz, S., & Aydınöz, D. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlikleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 33, 155-178.
- Sever, R., & Koçoğlu, E. (2013). Sosyal Bilgiler Dersi Kitaplarındaki Coğrafya Konularına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri/Diyarbakır Merkez İlçe Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (45), 17-34.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Seçkin Yayıncılık.
- Topçu, E. (2017). Öğretmenlerin İfadesiyle Sosyal Bilgiler Dersi. *Journal of Education and e-Learning Research*, 4 (4), 139-153.
- Topçu, E. (2013). Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Kazanımlarının Gerçekleştirilmesinde Öğretmenlerin Tercih Ettiği Yöntemler. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (28), 331-369.
- Uzuner, Y. (1999). Niteliksel araştırma yaklaşımı. Bir, A. A. (Ed), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (ss. 174-193)*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ünlü, M. (2001). İlköğretim Okullarında Coğrafya Eğitim ve Öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 2(3), 31-48.
- Ünlü, M. (2014). *Coğrafya Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yaşar, O. (2004). İlköğretim Sosyal Bilgiler Derslerinde Görsel Materyal Kullanımı ile Coğrafya Konularının Eğitim ve Öğretimi. *Millî Eğitim Dergisi* (163).
- Yeke, C. (2013). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Verilen Coğrafi Bilgilerin Yeterliliği ve Bunun Ortaöğretim Coğrafya Derslerine Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (10. b.)*. Seçkin Yayıncılık.

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE COĞRAFYA ÖĞRETİMİ: ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Öz

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya öğretimine dair görüşlerinin incelenmesi adına hazırlanan bu çalışmada; coğrafya konularının nasıl işlendiği ve daha iyi bir coğrafya öğretiminin nasıl gerçekleştirilebileceğine dair öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Türkiye’de devlet okullarında görev yapan 50 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Veri toplama ve analiz sürecinde nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim (fenomenoloji) kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularında coğrafyanın tanımına ilişkin öğretmen görüşlerinin daha çok fiziki ortam ve insan etkileşiminin üzerinde yoğunlaştığı görülmüş ve buna ek olarak, öğretmenlerin coğrafyayı fiziki boyutta tanımladıkları tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmen görüşlerine göre, sosyal bilgiler dersi içerisinde coğrafya ile ilgili konu, kazanım ve ders saatlerinin yetersiz olduğu saptanmıştır. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler öğretmenleri; coğrafyanın tanımına ilişkin fiziki ortam ve insan etkileşiminin aktarımı olduğu, coğrafyanın sosyal bilgiler eğitiminde önemli olduğu, coğrafya ile ilgili konu, kazanım ve ders saatinin yetersiz olduğu, coğrafya konularının işlenmesinde etkinlik temelli öğretimin tercih edildiği, sosyal bilgiler dersi içerisinde coğrafya kazanımlarının düzeye uygun, açık ve net olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca yaklaşım olarak en fazla yapılandırmacı yaklaşımı, strateji olarak sunuş yoluyla öğrenmeyi, yöntem-teknik olarak ise anlatım yöntemini tercih ettikleri, ölçme ve değerlendirme sürecinde ise en fazla çoktan seçmeli testi kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, coğrafya öğretimi, öğretmen görüşleri.

GİRİŞ

Sosyal bilgiler, çok disiplinli ve disiplinler arası bir alandır (İskender ve Altunayşam, 2006: 143). Sosyal bilgilerle ilgili yapılan tanımlamalara bakıldığında değişik şekillerde tanımlandığını görürüz. Aykaç (2007)'a göre; sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin içinde buldukları toplumun problemleri hakkında bilgi sahibi olmalarında ve etkin, sorumlu, iyi bir birey olarak kişilerarası ilişkilerini anlamalarında, evrensel ve millî özellikleri kavramalarındaki etkili derslerden birisidir. Sosyal bilgiler, çocuğun toplum içerisinde kendini gerçekleştirebilmesine imkân tanımak amacıyla; tarih, sosyoloji, psikoloji, coğrafya, felsefe, hukuk, siyaset bilimi, antropoloji, ekonomi gibi vatandaşlık bilgisi konularını ve sosyal bilimleri bünyesinde barındıran aynı zamanda öğrenme alanlarının bir tema veya ünite altında bütünleştirilmesini içermektedir (Avşar, 2010: 3). Sosyal bilgiler dersi içerisindeki bir öğretim alanı olan coğrafya, kişilerin içinde bulunduğu toplumun özelliklerini, insan-çevre ve doğa etkileşimini ve bu etkileşimle kişinin meydana getirdiği ekonomik ve beşerî etkinlikleri, neden-sonuç ilişkisi içinde inceleyerek sonuçlar çıkaran bir bilim dalıdır (Özunal, 2015: 37). Bu anlamda insan-çevre-doğa etkileşimini tüm yönleriyle ele alan coğrafyanın öğretim sürecine dâhil edilmesi büyük anlam taşımaktadır. Coğrafya, insan mekân ilişkisini, beşerî ve doğal olayların nedensellik ilkesi ve dağılışı çerçevesinde ilişkiler kurarak inceleyen bilimdir (Ünlü, 2014: 1; Yeke, 2013: 2). Çünkü coğrafya öğretimi aracılığıyla öğrenciler dünyanın farklı mekânlarını, ekonomilerini, fiziki özelliklerini, vatandaşlarını, kültürlerini ve bireylerin diğer insanlarla olan ilişkilerini ve bağlantılarını anlamaya başlarlar (Kızılcıaoğlu, 2006: 82). Coğrafya öğrenmek ve coğrafyayı anlamak bireyler ve ülkeler için çok önemlidir. Bu nedenle, coğrafya genç yaştan itibaren iyi bir şekilde, gayet özenli ve dikkatlice tanıtılmalıdır. Coğrafya eğitiminin temel amacı; ülkemizi ve dünyayı öğrencilere tanıtmak, ulusal kalkınma için sorumluluk bilincini arttırmaktır. Öte yandan ilköğretimde coğrafya; dünya ile ilgili bilgi ve gerçekleri sunmak, öğrencilerin topluma yönelik davranış ve tutumlarını yönlendirmek ve onlara zihinsel beceriler kazandırmaktır. Bu becerilerin kazandırılması sürecinde, çeşitli materyallere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yönüyle bakıldığında coğrafya, çok zengin, çeşitli teknik ve harita odaları ile donanımlı laboratuvara ihtiyaç duyan uygulamalı bir bilimdir (Ünlü, 2001: 32).

Sosyal bilgiler dersi kapsamında ele alınan temel disiplinlerden biri olan coğrafya, içerisinde pek çok farklı terim ve kavramla dolu disiplinler arası geçişin merkezi durumundadır (Beldağ ve Geçit, 2017: 354). Sosyal bilgiler içerisinde coğrafya, içerdiği konular bakımından sosyal bilgiler dersinde önemli bir yere sahiptir. Sosyal bilgiler programlarında coğrafya eğitime yönelik amaçlar incelendiğinde; çevreyi, yurdu ve dünyayı tanıma, anlama becerilerini geliştirmektir. Buna bağlı olarak çevrelerini ve yurdunu tanıtmak, gerekli harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilmek, insanların birbirleriyle ve coğrafi çevreleriyle etkileşimini, insanların yaşama biçimlerini ve geçişme şekillerini araştırmak ve incelemek, Türkiye'nin yakın ve uzak ülkeler ile dünya milletleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazandırmak, coğrafya olaylarının nedenlerini araştırmayı ve bu olaylar arasındaki bağıllık ve ilişkileri bulup çıkarmayı öğretmektir. Tüm bu amaçlar sosyal bilgiler dersinde coğrafya disiplini yoluyla öğretilir (İbret, Karatekin ve Avcı 2015: 9; Ünlü, 2001: 39).

Alan yazın incelendiğinde; çalışma grubunu sosyal bilgiler öğretmenlerinin oluşturduğu (Bebe ve Ünlü, 2012; Kahriman, 2008), 6. sınıf sosyal bilgiler programının coğrafya içerikli ünitelerine ilişkin öğretmen görüşleri (Kot, 2015), coğrafya öğretiminin değerlendirilmesi (Aksu, 2015), 5. sınıf sosyal bilgiler dersinin coğrafya içerikli

ünitelere ilişkin öğretmen görüşleri (Sever ve Koçoğlu, 2013), 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde coğrafya konularının öğretimine ilişkin öğretmen görüşleri (Değirmenci, 2019), sosyal bilgiler ders kitaplarındaki coğrafya konularına ilişkin öğretmen görüşleri (Öner ve Memişoğlu, 2018), yerel coğrafya öğretimindeki öğretmen görüşlerin incelenmesi (Memişoğlu ve Köylü, 2015), sorunlar ve çözüm yollarına ilişkin öğretmen görüşleri (Akmeahmetoğlu, 2014), sosyal bilgiler öğretiminde öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar (Topçu, 2013), sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlikleri (Sözcü, Oğuz & Aydınöz, 2016) çalışmaları mevcuttur. Yapılan çalışmaların ortak sonucu olarak çalışmaların daha çok tek bir sınıf düzeyinde olduğu görülmüştür. Bu durum coğrafya öğretimini sınıflar arasındaki bütünlüğü göz önünde bulundurarak değerlendirmeyi mümkün kılmamaktadır. Çalışmamızda ise ortaokul sosyal bilgiler dersinin işlendiği tüm sınıf düzeyleri dâhil edilerek alandaki boşluk giderilmeye çalışılmıştır. Ayrıca sosyal bilgiler dersi kapsamındaki coğrafya konularının işlenişinde dikkat edilmesi gereken hususları belirlemek, incelemek ve açıklamak aynı zamanda ortaokul kademesinde ideal coğrafya öğretiminin sahip olması gereken özellikleri belirleyip, sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerin görüşleri alınarak değerlendirmelerde bulunmak amaçlanmıştır. Ayrıca coğrafya konularının öğretiminde ortaya çıkan problemlerle uygulamaya yönelik yöntem, teknik ve önerilerin de öğretmen görüşleri doğrultusunda belirlenmesi hedeflenmiştir. Aynı zamanda sosyal bilgiler dersinde coğrafya öğretiminin nasıl değerlendirildiği öğretmen görüşleri alınarak ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıda yer alan problemlere çözüm aranmıştır:

- Sosyal bilgiler öğretmenleri coğrafyayı nasıl tanımlamaktadır?
- Öğretmenlere göre Sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan bilim dalları arasında coğrafya ne kadar öneme sahiptir?
- Öğretmenlere göre Sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan coğrafya ile ilgili konular yeterli midir?
- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya ile ilgili konuların öğretiminde yaşadıkları güçlükler var mıdır?
- Coğrafya öğretiminde öğrencilerin öğrenmekte zorlandığı konulara dair öğretmen görüşleri nelerdir?
- Coğrafya öğretiminde öğrencilerin kolay öğrendiği konulara dair öğretmen görüşleri nelerdir?
- Sosyal bilgiler dersi içerisinde verilen coğrafya öğretimine ilişkin sürecin daha etkili olması adına öğretmenlerin önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Olgubilim, bireylerin bir olguyu nasıl tecrübe ettiklerini açıklayıcı çalışmadır. Olgubilim çalışmaları, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanır (Büyüköztürk ve diğ., 2008: 19). Olgubilim (fenomenoloji) yöntemini kullanan çalışmaların amacı, insanların belirli bir olgu veya gerçeğin belirli bir yönünü tecrübe etmekte kullandıkları farklı yolları tanımlamaktır. Olgubilim çalışmalarında örneklem seçim yöntemleri oldukça sınırlıdır. Katılımcıların tamamının araştırılan olgubilime yönelik tecrübelerinin olması şarttır (Creswell, 2016: 155). Ayrıca fenomenolojik çalışmalara dair yaygın bir inanç, farklı ortamlardaki farklı insanların benzer özelliklere ve / veya bir fenomenle ilgili deneyimlere sahip olmalarının, bir fenomene yönelik benzer

desenleri ortaya çıkaracağı yönündedir. Fenomenik tasarım, fenomenle ilgili aynı nitelikleri paylaşan farklı bireyler arasındaki ortaklıkları veya kalıpları ortaya çıkarmak için güçlü bir tasarım seçeneği olarak önerilmektedir (Patton, 2002). Bu bağlamda araştırmaya katılan öğretmenler bir takım temel özellikleri paylaşmaktadır. MEB'e bağlı devlet okullarından olmaları, en az lisans mezunu olmaları ve görev yapılan yerlerin birbiri ile benzer özellikler taşımaları ortak paydalar olarak gösterilebilir. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Sosyal ve Beşeri Bilimler Kurulundan 21.05.2020 tarihli ve 60263016-050.06.04-E.40324 sayılı kararı ile etik kurul izni alınmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu Sivas, Erzurum, Yozgat, Ordu ve Kayseri illerinde 2019-2020 eğitim-öğretim yılı ortaokul kademesinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarında görev yapan 50 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Nitel araştırmalarda çalışma grubu oluşturulurken elde edilen sonuçlar evrene genelleme kaygısı taşımamaktadır. Bu nedenle çalışma grubu, amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme ve uygun örnekleme kullanılmıştır. Önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılması ölçüt örneklemedir (Baltacı, 2018). Araştırmada ölçüt araştırmacı tarafından belirlenebilir ya da önceden hazırlanan ölçütler listesi kullanılabilir (Marshall ve Rossman, 2014). Araştırmada ölçüt olarak MEB'e bağlı devlet okullarında görev yapılması, en az lisans mezunu olunması ve coğrafya öğretimi konusunda bir deneyime sahip olunması belirlenmiştir. Zaman, emek ve maliyet açısından oldukça uygun olan ve araştırmacının katılımcıları belirlemek amacıyla erişebileceği en kolay unsurları tercih etmesi uygun örnekleme olarak tanımlanmaktadır (Baltacı, 2018). Araştırmada fiziki yakınlık ve zaman faktörleri gözetenmiştir.

Aşağıda çalışma grubunda yer alan öğretmenlere yönelik demografik bilgilere tablo halinde yer verilmiştir:

Tablo 1. Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

İller	f	%
Sivas	25	50
Erzurum	10	20
Yozgat	5	10
Ordu	5	10
Kayseri	5	10
Cinsiyet		
Erkek	32	64
Kadın	18	36
Eğitim Durumları		
Lisans	46	92
Yüksek lisans	4	8
Mezun Olunan Fakülte		
Eğitim Fakültesi	48	96
Fen Edebiyat Fakültesi	2	4
Öğretmenlerin Hizmet Süreleri		
1-4	15	30
5-8	13	26
9-14	13	26
15-23	9	18

Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanması sürecinde araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Olgubilim araştırmalarında kullanılan temel yöntem görüşmedir. Görüşmenin tanımı incelendiğinde araştırmacının katılımcılara kapalı uçludan başlayarak açık uçlu sorulara doğru giden sorular sorarak bilgi topladığı bir yöntem olduğu görülmektedir (Buran, 2015: 45). Önemli olan husus; fenomenle alakalı tecrübeleri olan sınırlı sayıdaki bireyler için fenomenin anlamını tanımlamadır (Creswell, 2016: 162). Yarı yapılandırılmış görüşmeler, nitel araştırmalar için en yaygın kullanılan görüşme biçimidir. Genellikle, bir kişi veya grup için bir kez yapılır ve tamamlanması 30 dakika ila birkaç saat arası sürer (Bloom ve Crabtree, 2006: 315).

Görüşme soruları oluşturulurken ilgili alan yazın taranmıştır. Pilot uygulama öncesinde 15 soru olarak belirlenmiş olan görüşme formu uzman görüşleri neticesinde bazı soruların açık uçlu olmaması ve amaca hizmet etmemesi nedeniyle 10 soruya düşürülmüş ve 15 öğretmen ile pilot uygulama yapılarak son şekli verilmiştir. Uzman görüşü olarak, 3 alan uzmanı akademisyen ve 1 bilim uzmanı sosyal bilgiler öğretmeninin görüşlerine başvurulmuştur. Görüşmeler yüzyüze yapılmış ve ses kayıt cihazı yardımıyla kaydedilmiştir. Ardından ses kayıtları yazılı dökümanlara dönüştürülüp öğretmenlerin onayına sunulmuştur.

Verilerin Analizi

Öğretmenler ile yapılan görüşme neticesinde elde edilen verilerin analizinde içerik ve betimsel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Betimsel analizde, çalışmaya doğrudan alıntılar ekleyerek analizlere açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Öğretmenlere ait kodlamalar (Ö.1, Ö.2, ..., Ö.50) şeklinde oluşturulmuştur. İçerik analizinde ise veriler karşılaştırılarak tasnif edilip nicel hale getirilmiş ve bulgular kısmında bu şekilde verilmiştir.

Görüşmeler sonrasında yazılı dökümanlara dönüştürülen veriler bağımsız olarak iki araştırmacı ve bir alan uzmanı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Kodlama sonucunda “insan etkileşimi” kategorisi ile “fiziki ortam” kategorisinin birleştirilmesi ve ayrıca “harita bilgisi ve ölçek” kategorisinin ayrı kategorilere dönüştürülmesi önerilmiştir. Güvenirliği artırmak için güvenilirlik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı x100 formülünü kullanmıştır (Miles ve Huberman, 1994; akt. Dikmenli ve Çifçi, 2016: 918). Kodlayıcılar arasındaki uyum %87 olarak hesaplanmıştır. Uyum yüzdesi %70 veya daha yüksek olduğu için veri analizinde güvenilirlik sağlanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Tablo 2’de Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafyayı nasıl tanımladıklarına ait bulgulara yer verilmiştir:

Tablo 2. Coğrafyanın Tanımlanmasına Dair Öğretmen Görüşleri

Görüşler	f	%
İnsan etkileşimi ve fiziki ortam olarak	23	46
Fiziki coğrafyanın anlatımı olarak	7	14
Bölgesel coğrafyanın anlatımı olarak	5	10
Ekonomik ve beşerî coğrafyanın anlatımı olarak	4	8
Diğer	11	22
Toplam	50	100

Tablo 2 incelendiğinde; coğrafya öğretiminin tanımına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine ait bulgulara göre; öğretmenlerin %46'sı (23) coğrafyanın insan etkileşimi ve fiziki ortam olan bir ders olduğu görüşünde oldukları tespit edilmiştir. Ancak öğretmenlerin %22'sinin (11) diğer cevabını verdikleri görülmüştür.

Coğrafyanın tanımına ilişkin bazı öğretmenlerin görüşleri şöyledir:

İnsan etkileşimi ve fiziki ortam olarak; *"Kısacası yaşadığımız çevreyi tanımak olarak tanımlayıp ve hayat koşullarına uyum sağlamak için öğrenmemiz gereken bilim dalı diyebiliriz"* (Ö.11.).

Diğer; *"Coğrafya kaderdir. Coğrafyayı bilen kaderini çizer"* (Ö.1.).

"Yeryüzünü inceleyen bilim dalıdır" (Ö.26.).

"Coğrafya kaderdir" (Ö.22.).

"Dünyayı anlamlandırma biçimi" (Ö.33.).

Bu bulgulara göre; öğretmenlerin coğrafya tanımlamalarına bakıldığında farklı yorumlar ortaya çıkmaktadır. Genel olarak, coğrafyanın tanımına ilişkin görüşlerin daha çok fiziki ortam ve insan etkileşiminin üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Buna ek olarak, öğretmenlerin coğrafyayı fiziki boyutta tanımladıkları da tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin bu görüşlerinin nedeninin coğrafyanın genel algısı olduğu düşünülmektedir.

Tablo 3'te Sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan bilim dalları arasında coğrafyanın ne kadar öneme sahip olduğuna dair öğretmen görüşlerine ait bulgular yer almaktadır:

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Dersi İçerisinde Coğrafyanın Önemine Dair Öğretmen Görüşleri

Önem	f	%
Coğrafyanın önemli olduğunu belirtenler	19	38
Tarih ile eşit düzeyde	7	14
Tarihten daha az öneme sahip	7	14
Diğer bilimlerle eşit düzeyde	6	12
Diğer bilimlerden daha önemli	4	8
Önemsiz	1	2
Diğer	4	8
Cevap yok	2	4
Toplam	50	100

Tablo 3'de verilen sosyal bilgiler dersi içerisinde coğrafyanın önemine ilişkin öğretmenlerin %38'i (19) coğrafyanın önemli olduğu, %2'sinin (1) ise önemsiz olduğu görüşünde oldukları tespit edilmiştir. Sosyal bilgiler dersi içerisinde coğrafyanın önemine dair bazı öğretmen görüşleri şöyledir:

Coğrafyanın önemli olduğunu belirtenler; *"Coğrafya sosyolojik ve ekonomik özellikleri belirler ayrıca tarihimizde zaman zaman coğrafyaya göre şekillenmiştir o yüzden diğerlerine göre büyük öneme sahiptir"* (Ö.23.).

"Konum, yön, bulunulan bölgenin yüzey özelliklerini, yaşayışlarını belirleyen bilim olduğu için önemlidir" (Ö.4.).

Öğretmen görüşlerine göre; coğrafyanın öneminin herkes için farklı olduğu söylenebilir. Coğrafya öğretiminin önemi bakımından çoğunluğu oluşturan öğretmenler için ilk sırada yer aldığını ve tarih öğretimi ile eşit düzeyde olduğu görüşünde olan öğretmenler ile tarih öğretiminden daha az öneme sahip olduğu görüşünde olan öğretmenlerin sayısının eşit olduğunu söyleyebiliriz. Bu bulgulara göre, öğretmenlerin %50'sinin coğrafya

öğretimini önemli gördüğünü söyleyebiliriz. Veriler değerlendirildiğinde coğrafya ve tarih dersleri ile ilişkilendirmelerin daha fazla yapıldığı buna karşın sosyal bilgiler dersi içerisinde diğer bilim dallarına göre coğrafyanın önemsiz olduğu görüşünde bulunan sadece bir öğretmen bulunduğunu söylemek mümkündür. Genel olarak coğrafya, çalışmaya katılım gösteren öğretmenler tarafından önemli görülmektedir.

Tablo 4'te öğretmenlere göre Sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan coğrafya ile ilgili konuların yeterlilik düzeyine ilişkin bulgulara yer verilmiştir:

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine Göre Coğrafya Öğretiminin Yeterlilik Düzeyi

Yeterlilik	f	%
Konu, kazanım ve ders saati yetersiz	28	56
Ders saati yetersiz	14	28
Yeterli	6	12
Konular yetersiz	2	4
Toplam	50	100

Tablo 4'e göre sosyal bilgiler dersi içerisinde coğrafyanın yeterlilik düzeyine ilişkin öğretmenlerin %56'sı (28) konu, kazanım ve ders saatinin yetersiz; % 28'i (14) ders saatinin yetersiz; %12'si (6) yeterli; %4'ü (2) konunun yetersiz olduğu görüşünde oldukları tespit edilmiştir. Coğrafya öğretiminin yeterlilik düzeyine ilişkin bazı öğretmen görüşleri şöyledir:

Ders saati yetersiz; *"Ders saati genel olarak az düz anlatım yapılırsa yetebilir ancak oyun vs. şeklinde yaptığım için diğer kazanımlardan ders kısaltıp coğrafya için zaman bulmaya çalışıyorum"* (Ö.25.).

"Kazanımların yeterli bir düzeyde aktarılması açısından ders saati yetersiz kalmaktadır" (Ö.29.).

Öğretmenlerin Sosyal bilgiler ders içeriğinde coğrafya öğretiminin yeterlilik düzeyi hususundaki görüşleri incelendiğinde genel olarak konu, kazanım ve ders saatinin yetersiz olduğu saptanmıştır. Sosyal bilgiler öğretmenleri özellikle ders saatinin yetersiz olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Sosyal bilgiler dersinin yeniden gözden geçirilmesi düşünülmektedir.

Tablo 5'te Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya ile ilgili konuların öğretime ilişkin görüşlerine ait bulgulara yer verilmiştir:

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Coğrafya ile ilgili Konuların Öğretime İlişkin Görüşleri

Güçlüklerle Karşılaşma Durumu	f	%
Güçlük Yaşayan	33	66
Güçlük Yaşamayan	12	24
Diğer	5	10
Toplam	50	100

Tablo 5'de verilen bulgulara göre öğretmenlerin coğrafya ile ilgili konuların işlenmesinde; %66'sı (33) güçlük yaşadığını, %24'ü (12) güçlük yaşamadığını, %10'u (5) diğer cevabını vermiştir. Bu verilere göre öğretmenlerin coğrafya konularının öğretiminde güçlükler ile karşılaştıkları tespit edilmiştir. Bu durumun coğrafya konularının

öğrenci düzeyine göre soyut kalmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Coğrafya ile ilgili konuların öğretimine ilişkin bazı öğretmen görüşleri:

Güçlük yaşayan; *“Soyut konularda güçlük çekiyorum, bol örnek ve somutlaştırma ile başa çıkmaya çalışıyorum”* (Ö.1.).

“Kavramların soyut olması öğretimde güçlük yaşıyor” (Ö.34.).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretiminde güçlük yaşayıp yaşamama durumuna bakıldığında güçlük yaşadığını söyleyen öğretmenlerin oranının fazla olduğu görülmektedir. Güçlük yaşadığını belirten sosyal bilgiler öğretmenleri konuların soyut kalmasından ve bu konuları öğrencilerin anlamasında zorluk çektiklerinden dolayı sıkıntı yaşadıklarını, konuların daha somutlaştırılıp gerçek yaşama uygun olması gerektiğini, konuların daha anlaşılır şekilde anlatılıp bol tekrar ve soru cevap ile pekiştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 6’da coğrafya öğretiminde öğrencilerin kolay öğrendiği konulara dair öğretmen görüşlerine ait bulgulara yer verilmiştir:

Tablo 6. Coğrafya Öğretiminde Kolay Öğrenilen Konulara Dair Öğretmen Görüşleri

	f	%
Beşerî coğrafya	19	28,78
İklim	16	24,24
Yer şekilleri	12	18,21
Bitki örtüsü	5	7,57
Ekonomik coğrafya	5	7,57
Temel kavramlar	4	6,06
Fiziki coğrafya	4	6,06
Dünyanın şekli	1	1,51
Toplam	66	100

Tablo 6’da elde edilen bulgulara göre coğrafya öğretiminde kolay öğrenilen konulara bakıldığında, öğretmenlerin %28,78’i (19) beşerî coğrafya ile ilgili konuların, %1,51’i (1) ise Dünya’nın şekli ile ilgili konuların kolay öğrenildiğini belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre öğretmenlerin öğrenciler tarafından coğrafya öğretiminde sözel ağırlıklı somut konuların daha kolay öğrenildiği görülmektedir. En çok görüş bildirilen konular beşerî coğrafya konuları olmuştur. Beşerî coğrafya konuları, genellikle öğrencilerin günlük yaşantılarında gördükleri, duydukları konulardır. En az görüş bildirilen konuların ise fiziki coğrafya ve Dünya’nın şekli ile ilgili olduğu saptanmıştır. Coğrafya öğretiminde kolay öğrenilen konulara ilişkin bazı öğretmen görüşleri:

Kolay öğrenilen konular: *“Coğrafi bölgeler, nüfus, yeryüzü şekilleri”* (Ö.33.).

“Somut ve kendilerine yakın hissettikleri konular” (Ö.5.).

“Tarım, hayvancılık, göç, nüfus” (Ö.40.).

Bu bulgulara göre öğretmenlerin öğrenciler tarafından coğrafya öğretiminde sözel ağırlıklı somut konuların daha kolay öğrenildiği görülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasının sebebinin, beşerî coğrafyanın, iklimin doğrudan insanı ilgilendirmesi ve somut olarak günlük yaşamda örneklerini gördüklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 7’de coğrafya öğretiminde öğrencilerin öğrenmekte zorlandığı konulara dair öğretmen görüşlerine ait bulgulara yer verilmiştir:

Tablo 7. Coğrafya Öğretiminde Zor Öğrenilen Konulara Dair Öğretmen Görüşleri

	f	%
Matematik konum	20	22,77
Harita Bilgisi	13	14,77
Ölçek	12	13,63
Coğrafi konum	12	13,63
Dünyanın şekli ve hareketleri	7	7,95
Nüfus	4	6,54
Yerel saat	5	5,68
Ekonomik coğrafya	5	5,68
Fiziki coğrafya	5	5,68
Beşerî coğrafya	2	2,27
İklim	1	1,13
Cevap yok	2	2,27
Toplam	88	100

Tablo 7’den elde edilen bulgulara göre coğrafya öğretiminde zor öğrenilen konulara bakıldığında, öğretmenlerin %22’si (20) matematik konum ile ilgili konuların, %1,13’i (1) ise iklim ile ilgili konuların zor öğrenildiğini belirtmişlerdir. Coğrafya öğretiminde zor öğrenilen konulara ilişkin bazı öğretmen görüşleri:

Zor öğrenilen konular: “Dünyanın şekli, iklim, yeryüzü şekilleri, yükselti, nüfus yoğunluğu” (Ö.22.).

“Haritalar, ölçekler, paralel ve meridyenler” (Ö.40.).

“Dünyanın şekli, enlem-boylam konuları” (Ö.26.).

Görüşmeye katılan öğretmenlerin verdikleri yanıtlar incelendiğinde; öğretmenlerin öğrenciler tarafından özellikle coğrafya içerisinde sayısal ağırlıklı, belirli düzeyde işlem gerektiren konuların ve aynı zamanda soyut kalan konuların öğrenilmesinin daha zor olduğu söylenebilir. Ayrıca bu düşüncelerin bir başka nedeninin ise, matematik becerisi gerektirmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca somut yaşantıda dünyanın şeklinin doğrudan deneyimlenmemesi de bir başka neden olarak ifade edilebilir.

Tablo 8’de Sosyal bilgiler dersi içerisinde verilen coğrafya öğretimine ilişkin sürecin daha etkili olması adına öğretmenlerin önerilerine ait bulgulara yer verilmiştir:

Tablo 8. Coğrafya Öğretimi Sürecinin Daha Etkili Olmasına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Değişiklikler	f	%
Ders saatinin artırılması	19	27,1
Materyal kullanılmalı veya artırılmalı	10	14,2
Soyut konular somutlaştırılmalı	9	12,8
Coğrafya ayrı bir ders olarak sunulmalı	9	12,8
Konu veya kazanımlar öğrenci düzeyine uygun olmalı	7	10,0
Öğrencilere gezi-gözlem yaptırılmalı	6	8,5
Konuların kapsamı artırılmalı	5	7,1
Sosyal bilgiler sınıfı oluşturulmalı	1	1,4
Cevap yok	4	5,7
Toplam	70	100

Tablo 8 incelendiğinde coğrafya öğretim sürecinin daha iyi işlenebilmesine dair öğretmenlerin; %27,1'i (19) ders saatinin artırılması, % 1,4'ü (1) ise sosyal bilgiler sınıfı oluşturulmalı yönünde görüş belirttikleri tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin %5,7'si (4) cevap yok yanıtını vermişlerdir. Coğrafya öğretimi sürecinin daha etkili olmasına yönelik bazı öğretmenlerin görüşleri şöyledir:

Ders saatinin artırılması; *“Ders saatleri yetersiz: “Sosyal bilgiler dersinin ders saatinin artırılması yerinde olacaktır”* (Ö.26.).

“Ders saatinin artırılması ve somutlaştırmaya yönelik etkinlikler yapılmalıdır” (Ö.29.).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine yönelik olarak ders saatinin artırılması görüşünün ön plana çıktığı söylenebilir. Ayrıca, konuların öğretim düzeyine göre soyut olduğu ve somutlaştırılmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Görüşme verilerine göre öğretmenler, genellikle coğrafya öğretiminin öğrenciyi uygunluğu ve onun gelişimine katkı sağlaması yönünde görüş belirtmişlerdir. Buna karşın daha az ihtiyaç duyulan eğitim gereksinimi ise yeni bir sınıf oluşturulmasına dair görüş olmuştur.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Öğretmenlerin coğrafyayı daha çok “insan etkileşimi ve fiziki ortam anlatımı” olarak tanımladıkları tespit edilmiştir. Ayrıca, öğretmenlerin coğrafyayı fiziki coğrafyanın anlatımı, ekonomik ve beşerî coğrafyanın anlatımı ve bölgesel coğrafyanın anlatımı olan bir ders olarak tanımladıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Sosyal bilgiler dersi içerisinde coğrafyanın önemine ilişkin öğretmenlerin büyük kısmı coğrafyanın önemli olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra tarih ile eşit düzeyde ve tarihten daha az öneme sahip diyenlerin sayısının aynı olduğu görülmüştür. İbret, Karatekin ve Avcı (2015), sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmada tarih disiplininin sonra sosyal bilgileri oluşturan en etkili değerlerin arasında coğrafya biliminin yer aldığı sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmamızda da coğrafyanın diğer bilimlerden önemsiz olduğu yönünde görüş bildiren sadece 1 öğretmen bulunmaktadır. Buradan hareketle coğrafya öğretiminin, sosyal bilgiler dersi içerisinde önemli bir yere sahip olduğu sonucu elde edilmiştir.

“Sosyal bilgiler dersinde coğrafya ile ilgili konular yeterli midir?” sorusuna ilişkin öğretmenlerin büyük kısmı coğrafya konularının ders saati, konu ve kazanım olarak yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir. Ders saatinin yetersiz olması durumu ile alakalı görüş bildiren öğretmen sayısının, sosyal bilgiler içerisinde coğrafya öğretiminin ders saati, konu, kazanım olarak yeterli olduğu yönünde görüş bildiren öğretmen sayısından fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yeke (2013) çalışmasında, 7. Sınıf müfredatındaki coğrafya konularının azlığına dikkat çekmiştir. Öğretmenlerin, coğrafya öğretimi hususu ile ilgili ders saatlerinin yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Memişoğlu ve Köylü (2015) de sosyal bilgiler programında karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik görüşleri incelendiğinde en çok görüş bildirilen durumun ders saatlerinin artırılması olduğu tespit edilmiştir. Araştırmamızda ulaştığımız sonuçlar bu çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Yapmış olduğumuz çalışmada Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine yönelik olarak ders saatinin artırılması görüşünün ön plana çıktığı görülmektedir.

“Coğrafya ile ilgili konuların öğretiminde güçlükler yaşıyor musunuz?” sorusuna ilişkin öğretmenlerin büyük çoğunluğunun konuların öğretiminde güçlük yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sebepleri arasında; konuların soyut kalması, konuların öğrenci düzeyine uygun olmaması, öğrencilerin materyale ulaşmada güçlük yaşamaları gösterilebilir. Arslantaş (2006) çalışmasında öğretmenlerin; müfredatın detaylı olduğunu, pedagojik ilkelere göre düzenlenmediğini, öğrencilerin kavrama düzeylerinin üzerinde soyutluk gösterdiğini, öğrencilerin alakalarını canlı tutmada ve öğrenme ihtiyaçlarını karşılamada yeterli olmadığını ifade ettiklerini belirtmiştir. Yine aynı çalışmada öğretmenlerin müfredattaki konuları öğretmekte zamanın yetersiz olduğu ve konularının öğretiminde kullanılabilecek araç gereç bulmakta zorluk yaşandığı rapor edilmiştir. Atbaşı (2007) tarafından yapılmış benzer bir çalışmada, 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler öğretmenlerinin derse hazırlık yaparken araç gereç bulma noktasında sorunlar ile karşılaştıkları, öğretmenlerin müfredatı içerik yönünden ağır ve detaylı buldukları, sınıflardaki öğrenci sayısının fazla olması nedeniyle öğrencilerin derse ilgi ve dikkatini çekmede zorlandıkları, öğrencilerin olmaları gereken öğrenme seviyesinde olmadıkları ve kaynakları kullanma yeteneklerinin gelişmemiş olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmaların sonuçları ile yapmış olduğumuz çalışmanın sonuçları materyallere ulaşmada güçlük, konuların öğrenci düzeyine uygun olmaması ve konuların soyut kalması yönünden benzerlik göstermektedir.

Sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin coğrafya konularını öğretirken öğrencilerin kolay öğrendiği konuların başında: “iklim, bitki örtüsü, beşerî coğrafya, yer şekilleri, temel kavramlar, ekonomik coğrafya, fiziki coğrafya ve Dünya’nın şekli” gibi konuların geldiği görülmektedir. Öğretmenlerin en fazla görüş bildirdiği kolay öğrenilen konuların ise; iklim, beşerî coğrafya ve yer şekilleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin belirttiği öğrencilerin öğrenmekte zorluk yaşadıkları konular “harita bilgisi, ölçek, nüfus, yerel saat, coğrafi konum, matematik konum, Dünya’nın şekli ve hareketleri, iklim, ekonomik coğrafya, beşerî coğrafya ve fiziki coğrafya konularıdır”. Bu çalışmaya benzer şekilde Doğan ve Başbüyük (2005)’ün 5, 7 ve 9. sınıflar üzerine yaptığı araştırmaya göre öğrenciler hava ve iklim olaylarını kavrayamamışlardır. Buna karşın örnekleme yer alan öğretmenlerin çoğunluğu Türkiye ikliminin verilmesini olumlu karşılamışlardır. Öğrencilerin öğrenmede en fazla zorluk yaşadıkları konuların ise; matematik konum, harita bilgisi, ölçek ve coğrafi konum olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu sonuçlara göre; öğrencilerin beşerî coğrafya ve ekonomik coğrafyaya dair somut konuları daha kolay anladıkları, matematiksel işlem gerektiren ve daha soyut konularda ise anlamakta zorlandıkları ve bu konulara mesafeli oldukları söylenebilir.

Sosyal bilgiler dersindeki coğrafya öğretiminde bulunan soyut konuların yeterince somutlaştırılmaması coğrafya öğretimini zorlaştırmaktadır. Dikbaş (2002), sosyal bilgiler dersinin daha çok anlatıma dayalı olduğunu belirtmiştir. Ancak sosyal bilgiler dersi içerisindeki coğrafya konularının öğretiminde, öğrencilerin derse daha aktif bir şekilde katılmasını sağlamanın, eldeki materyalleri kullanarak gösteri yöntemi kullanmanın, iyi görselleştirilmiş soyut bir konunun somutlaştırılarak anlatmanın öğrenmeyi daha etkili ve kalıcı hale getirdiğini savunmuştur. Avşar (2010) ise coğrafya konularının somutlaştırılmadığı sürece konuların kavrama, algılama, öğrenme ve hatırlama bakımından yeterli seviyede öğretilmemekte ve coğrafya öğretiminde birçok görsel ve işitsel materyali kullanmanın, soyut kavramları somutlaştırarak anlatmanın öğrenimi daha kalıcı hale getirdiğini vurgulamaktadır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, coğrafya konularını daha iyi işleyebilmesi için; “ders saati artırılmalı, materyal kullanılmalı veya materyal kullanımı artırılmalı, soyut konular somutlaştırılmalı, coğrafya ayrı bir ders olarak

sunulmalı, konu veya kazanımlar öğrenci düzeyine uygun olmalı, öğrencilere gezi-gözlem yaptırılmalı, konuların kapsamı artırılmalı, sosyal bilgiler sınıfı oluşturulmalı” yönünde görüş bildirdikleri ve ayrıca araştırmaya katılan 50 öğretmenin verdiği 70 yanıtı göre 19 öğretmenin en fazla görüş bildirdiği durumun ders saatinin artırılması olduğu sonucu elde edilmiştir. Benzer şekilde Gönenç ve Açıklan (2017); Karaca (2017); Öner ve Memişoğlu (2018) çalışmalarında coğrafya ders saatinin yetersiz olmasını en önemli sorunlardan biri olarak tespit etmişlerdir. Çalışmamızın bir başka sonucu olan materyal kullanımının önemi açısından benzerlik gösteren Kan (2006); Yaşar (2004); Akengin ve İbrahimoglu (2010), görsel materyal kullanımının öğrenci üzerinde akademik anlamda başarıyı olumlu yönde etkilediği ifade etmişlerdir. Aynı şekilde soyut konuların somutlaştırılması gerektiği konusunda çalışmamız Akinoğlu ve Bakır (2013); Memişoğlu ve Öner (2013)’in, öğrencilerin coğrafyadaki soyut kavramları anlayamamaları ve kavramları kafalarında canlandıramamaları sonucu ile benzerlik göstermektedir. Çalışmamızın bir diğer sonucu olan coğrafyanın ayrı bir ders olması gerektiği sonucu ile benzerlik gösteren çalışmalar mevcuttur (Topçu, 2017; Sagay, 2007; Ünlü, 2001). Karaca (2017); Akmehmetoğlu (2014); Çalışkan (2010) çalışmalarında, sosyal bilgiler sınıflarının olmaması etkinliklerin yeterince yapılmasını engellemektedir. Öğretmenler sosyal bilgiler dersinin öğretiminde karşılaştıkları sorunlara yönelik müfredatın yoğun olmasını ve öğrencinin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olmamasını önemli bir sorun olarak görmektedir.

Bu sonuçlardan hareketle, sosyal bilgiler dersi içerisinde coğrafya öğretimi konularının sınırlı saatler ile öğrenciye aktarılmaya çalışılması beraberinde soyut olduğu düşünülen konuların aktarılmasını da güçleştirmektedir. Araştırmadan elde edilen bu sonuçlar ile sosyal bilgiler dersi içerisinde coğrafya konularının öğretimine ilişkin öğretmenlerin görüşleri değerlendirilmiştir. Elde edilen bu sonuçlara dayanarak aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

Derslerde elde edilen bilgiler ancak yaşamın içinde var olabiliyorsa önem ve değer kazanır. Coğrafi bilgilerin öğrencilerin uygulama imkânı bulabileceği şekilde dersin içeriğinin oluşturulması öğrencilerin dersin coğrafya öğretimine ilişkin ilgisini artırabilir.

Sosyal bilgiler dersinde coğrafya konuları işlenirken etkinlik ve araç-gereçler ile desteklenebilir.

Farklı yöntem ve teknikler ders içerisinde kullanılarak coğrafya öğretimi daha ilgi çekici hale getirilebilir.

Coğrafya konularında sosyal bilgiler öğretmenleri bazı konuların (dünyanın şekli, enlem, boylam vb.) soyut olması hususunda görüş bildirmişlerdir. Coğrafya dersinin soyut olan konularının somutlaştırma yoluna gidilerek aktarılması öğrenci boyutunda daha etkili olabilir.

Okulun imkânları dâhilinde coğrafi alanlara geziler düzenlenebilir.

Araştırma bulgularında sosyal bilgiler ders saatinin ve coğrafya konularının öğretimine ayrılan sürenin azlığı öğretmenler tarafından ifade edilmiştir. Bu nedenle sosyal bilgiler ders saatinin artırılması, süre konusunda yaşanan endişeleri ortadan kaldırmaya yeteceği söylenebilir.

ETİK METNİ

"Bu yazıda dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makalede ortaya çıkabilecek tüm ihlallerden yazarlar sorumludur."

KAYNAKÇA

- Akengin, H., & İbrahimoglu, Z. (2010). Sosyal Bilgiler Dersinde Karikatür Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına ve Derse İlişkin Görüşlerine Etkisi. *Ondakuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29 (2), 1-19.
- Akinoğlu, O., & Bakır, S. A. (2003). İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Konularını Öğrenmeleriyle İlgili Durum Analizi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (8), 83-106.
- Akmehmetoğlu, H. (2014). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksu, M. (2015). *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Coğrafya İçerikli Ünitelerine İlişkin Görüşleri (Ankara İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Arslantaş, S. (2006). *6. ve 7. Sınıflarda Sosyal Bilgiler Dersi Program Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşleri Açısından İncelenmesi (Malatya İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atbaşı, C. (2007). *İlköğretim II. Kademe (6. ve 7. Sınıfta) Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretimi ve Öğretiminde Yaşanan Güçlükler (Aksaray Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Avşar, S. (2010). *İlköğretim İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Derslerinde Coğrafya Konularının Öğretiminde Materyal Kullanımının Öğrenci Başarısına Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aykaç, N. (2007). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim-Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (22), 46-73.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Bebe, H. İ., & Ünlü, M. (2012). İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinin coğrafya içeriği açısından yeterliliği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 26, 260-286.
- Beldağ, A., & Geçit, Y. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin "Coğrafya" Kavramına İlişkin Algıları: Bir Olgubilim Araştırması. *Doğu Coğrafya Dergisi*, (37), 99-112.
- Bloom, B. D., & Crabtree, B. F. (2006). The qualitative research interview. *Medical Education*, 40, 314-321. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2929.2006.02418.x>
- Buran, G. (2015). Nitel araştırmada veri toplama. Seggie, F. N. & Bayyurt, Y. (Eds), *Nitel Araştırma Yöntem, Teknik, Analiz ve Yaklaşımları (Birinci Basım ss. 43-58)*. Anı Yayıncılık.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri (14. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Creswell, J. W. (2016). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (Çev. M. Bütün, & S. B. Demir). Siyasal Kitabevi. (Eserin orijinali 2013'de yayımlandı).
- Çalışkan, H. (2010). İlköğretim Altıncı ve Yedinci Sınıflar Sosyal Bilgiler Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 5 (377), 31-40.
- Değirmenci, Y. (2019). 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Konularının Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi, *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (4): 3286-3305.
- Dikbaş, E. (2002). *Sosyal Bilgiler Dersinde Türkiye Coğrafyasının Öğretimi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dikmenli, Y., & Çifçi, T. (2016). Lise Öğrencilerinin Coğrafya Dersine Yönelik Görüşleri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(3), 911-928. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9108>
- Doğar, Ç., & Başbüyük, A. (2005). İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerinin Hava ve İklim Olaylarını Anlama Düzeyleri. [Electronic Version] *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 356 (20 Nisan 2007).
- Gönenç, S., & Açıkalın, M. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Bunlara Getirdikleri Çözüm Önerileri. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 26-41.
- Güler, A., Halicioğlu, M. B., & Taşgın, S. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- İbret, B., Karatekin, K., & Avcı, E. (2015). Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Öğretiminin Değerler Eğitimi Açısından Önemi. *Millî Eğitim*, (207).
- İskender, P., & Altunayşam, E. (2006). İlköğretim Okullarında Sosyal Bilgiler Öğretimi Açısından Olması Gereken Donanım ve İnsan Kaynakları. *Millî Eğitim Dergisi*, 34 (170).
- Kahrıman, M. (2008). *6. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Coğrafya İçerikli Ünitelerine İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri (Konya İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kan, Ç. (2006). Etkili Sosyal Bilgiler Öğretimi Arayışı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14, 537-544.
- Karaca, H. (2017). *Ortaokullarda Görev Yapan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Çorum İli Örneği)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayıncılık.
- Kızılcıoğlu, A. (2006). İlköğretimin Birinci Kademesinde Coğrafya Eğitimi ve Öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (14), 81-106.
- Kot, M. (2015). *Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Öğretiminin Akademisyenler ve Öğretmenlerin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (2014). *Designing qualitative research*. New York: Sage.

- Memişoğlu, H., & Köylü, G. (2015). Sosyal Bilgiler Dersindeki Sorunlar ve Çözüm Yollarına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10 (11), 1099-1120. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8560>
- Memişoğlu, H., & Öner, G. (2013). Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenci ve Öğretmen Görüşlerine Göre Coğrafya Konularının Öğretimi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2 (3), 347-366.
- Öner, G., & Memişoğlu, H. (2018). Sosyal Bilgilerde Yerel Coğrafya Öğretimi: Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 7 (3), 193-218. <https://doi.org/10.30703/cije.383154>
- Özünal, S. (2015). *Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Konularının Kimlik İnşası ve Vatandaşlık Bilinci Kazandırmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods (3rd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Sagay, N. (2007). *İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Derslerinde Coğrafya Konularının Öğretimi: Problemler Öneriler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sözcü, U. Oğuz, S., & Aydınöz, D. (2016). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin coğrafya konularının öğretimine ilişkin öz yeterlikleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 33, 155-178.
- Sever, R., & Koçoğlu, E. (2013). Sosyal Bilgiler Dersi Kitaplarındaki Coğrafya Konularına İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşleri/Diyarbakır Merkez İlçe Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (45), 17-34.
- Şencan, H. (2005). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*. Seçkin Yayıncılık.
- Topçu, E. (2017). Öğretmenlerin İfadesiyle Sosyal Bilgiler Dersi. *Journal of Education and e-Learning Research*, 4 (4), 139-153.
- Topçu, E. (2013). Sosyal Bilgiler Dersinde Coğrafya Kazanımlarının Gerçekleştirilmesinde Öğretmenlerin Tercih Ettiği Yöntemler. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (28), 331-369.
- Uzuner, Y. (1999). Niteliksel araştırma yaklaşımı. Bir, A. A. (Ed), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri (ss. 174-193)*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Ünlü, M. (2001). İlköğretim Okullarında Coğrafya Eğitim ve Öğretimi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 2(3), 31-48.
- Ünlü, M. (2014). *Coğrafya Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yaşar, O. (2004). İlköğretim Sosyal Bilgiler Derslerinde Görsel Materyal Kullanımı ile Coğrafya Konularının Eğitim ve Öğretimi. *Millî Eğitim Dergisi* (163).
- Yeke, C. (2013). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersinde Verilen Coğrafi Bilgilerin Yeterliliği ve Bunun Ortaöğretim Coğrafya Derslerine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (10. b.)*. Seçkin Yayıncılık.